
PARTİLERİMİZİN YAPISI, İŞLEYİŞİ VE SOSYAL DEMOKRASİ

Haluk ÖZDALGA*

Bu makalede, öncelikle Türkiye'deki siyasi siyasal partilerimizin yapısı ve işleyişle ilgili bazı tespitler yapmaya çalıştım. Siyasi partilerimiz, Batı'daki benzerlerinden yapı ve işleyişi açısından önemli farklılıklar gösteriyor. Bu farkları kurumsal bir çerçevede açıklamaya çalıştım.

Daha sonra ise, siyasi partilerimizin yapı ve işleyişine örnek olarak, Demokratik Sol Parti'yi somut bir örnek olarak ele aldım, örnek vererek anlatmaya çalıştım.

1. DUVERGER VE KAVRAMLARI

Siyasi partilerin tahlil edilmesi ve uygun kavramlar kullanılarak incelenmesi konusunda akla ilk gelen isimlerden biri, Maurice Duverger. İlk kez 1950'lerde yayınladığı "*Siyasi Partiler*" adlı çalışması, partilerin incelenmesi konusunda günümüze dek devam eden derin izlere sahip oldu. Duverger'in iyi bilinen kavramlarına göre siyasi partileri üç grupta toplamak mümkün: *Kadro partileri, kitle partileri ve totaliter partiler*¹.

*

¹ Duverger, Maurice. *Political Parties*, Methuen & Co. Ltd, 1967.

Kadro partileri tarihsel olarak, muhafazakar ve liberal partilerin örgütlenme ve yapılanma biçimi. Daha çok seçim zamanlarında faal olan gevşek bir üyelik yapısına sahip yerel örgütlenmelerin ve örgüt toplantılarının (caucus) temel amacı, adayları belirlemek ve seçim kampanyasına katkıda bulunmak. Genel merkez yönetimi zayıf. Partilerin siyasal etkinliğini, parlamento grubu ve onu oluşturan güçlü kişiler sağlar. Üyelik pek önemli değil. Partinin geliri, nispeten az sayıda kaynaktan sağlanır.

Kitle partileri, sosyal demokrat (sosyalist) işçi hareketinin siyasal düzeyde örgütlenmesiyle ortaya çıkan parti modeli. Temel amaç, geniş kitleleri örgütlemek ve siyasal katılım sağlamak. Yönetim, modern anlamda bir merkezi bürokrasi üzerine kuruludur. Partinin temel hedeflerinden biri, olabildiğince yaygın üyelik. Üyelik hakları ve katılım biçimleri açık ve net biçimde tanımlanır. Üyelik aidatı partinin başlıca gelir kaynağı.

Totaliter parti komünist ve faşist partilerin oluşturduğu model. Katı bir merkezîyetçi yapı, sert disiplin görülür. Üyelik kavramı oldukça önemli olmakla beraber, asıl gözetilen olabildiğince çok üye değil, parti ideolojisini iyi bilen ve itirazsız kabul eden "*bilinçli*" üyelerin varlığı. Parti katı bir disiplin içinde genel merkez tarafından yönetilir. Parlamento grubu, tamamen genel merkez yönetimine bağlı ve onun altında bir konumda bulunur.

Duverger'in tanımladığı bu üç parti modeli, sosyal bilim incelemelerinde kullanılabilecek üç ideal kavramı yansıtır. Bu üç modelin yardımıyla, Batıdaki ve özellikle Avrupa'daki partileri incelemek, anlamlı yorumlar ve sonuçlar çıkarabilmek genellikle mümkün olur. Türkiye'deki partilerin incelenmesi için, Duverger'in yukarıda özetlenen klasik yaklaşımından faydalanmak elbet mümkün. Ancak Türkiye'deki partileri tam anlamıyla anlayabilmek için, asla yeterli olmaz.

Duverger'in geliştirdiği kavramlar çerçevesinde Türkiye'deki partiler incelendiğinde görülecektir ki, tek bir parti yer yer ve duruma göre, Duverger'in üç farklı modele ait olarak tanımladığı özellikleri gösterebilir. Bununla beraber, öyle bir partinin temel ve belirleyici nitelikleri, büyük olasılıkla, Duverger'in üç modelinden hiçbiri içinde tam anlamıyla tanımlanmış olmaz.

Mesela bir Türk partisinin hem örgütlenmesinin zayıf olması, az sayıda üyeye sahip olması ve üyelerinden sağladığı gelirlerin önemsiz

bir düzeyde kalması (kadro partisi özelliği); hem ülke çapında geniş bir örgütlenme içinde bulunması ve örgütlerin merkezde bulunan bir bürokrasi tarafından yönetilmesi (kitle partisi özelliği); hem de aşırı merkeziyetçi ve katı disipline dayanan bir anlayışla yönetilmesi (totaliter parti özelliği) herhalde Türkiye'deki siyasi partileri biraz yakından tanıyan hiç kimse için şaşırtıcı olmaz. Üstelik daha da önemlisi, bu özelliklerin hiç biri, partilerimizi anlamaya yarayacak temel nitelikler değildir. Bu durum, Duverger'in Batı Avrupa partileri için geliştirdiği kavramların, Türk partilerinin tahlil edilmesi ve anlaşılması için çok faydalı zihinsel aletler olmadığını gösterir. Çünkü Türkiye'de partiler, Duverger'in tanımladığı tiplere uymaz.

Türkiye'deki partilerin yapısını belirleyen temel özellikler üç başlık altında toplanabilir: *Tek kişinin mutlak egemenliği ve güdük kalmış kurumsal yapı; manipülasyona dayalı yönetim; aşırı (totaliter) merkeziyetçilik ve zayıf örgütler.* Bu üç başlık altında toplanan kavramlar yardımıyla, partilerimizin yapısını ve işleyişini tahlil etmek ve anlamak daha kolay olur. Şimdi, bu kavramlara biraz daha yakından bakalım.

2. TEK KİŞİNİN MUTLAK EGEMENLİĞİ VE GÜDÜK KALMIŞ KURUMSAL YAPI

Türkiye'de siyasal partilerin en belirleyici özelliği, tek kişinin mutlak egemenliği üzerine kurulu kişi partisi olmaları ve büyük ölçüde o nedenle, kurumsal bir yapıya sahip olamamaları. Lider partinin sahibidir. Parti içi iktidarı tek başına elinde tutar ve o gücün parti içinde işleyişinde sınır bulunmaz. Liderin sahip olduğu gücün kaynağı, önceden belirlenmiş kurallar ve tüzük gibi hukuki metinler değil, fiili durumlardır.

Parti siyasetinin oluşturulması da, tek başına lidere ait bir imtiyazdır. Lider, partiyi ilgilendiren en hayati konular dahil her alanda, isterse hiç kimseye danışmadan tek başına karar alır ve partiyi bağlayıcı politika açıklamaları yapar. Eğer ihtiyaç duyarsa, belirli konularda tavır açıklamadan önce, yakın bulduğu az sayıda parti yöneticisiyle gayri resmi fikir alışverişinde bulunabilir. Ama, parti ve ülke siyasetiyle ilgili pek çok hayati konuda liderin yaptığı yeni politika açıklamalarını, en üst düzeydeki parti yöneticilerinin bile vatandaşlar gibi medyadan duyması ve izlemesi, sık karşılaşılan bir durumdur.

Kurumsallaşma ve Partiler

Kurumsallaşma nedir? Mesela bir partinin ülke çapında çok sayıda örgüt biriminin olması, uzun yıllar önce kurulmuş bulunması, kocaman

binalara sahip olması, bu binaları etkileyici parti bayrakları ve tabelalarla donatması kurumsallaşmayı gösteren kanıtlar olarak kabul edilebilir mi? Hayır, bunların hiç biri kurumsallaşmanın ölçütü ve güvencesi değildir.

Kurumsallaşmanın temel belirleyicisi, *kurallara göre yönetimdir*. Kurallara dayalı yönetim (kurumsal yönetim) altında yıllar geçtikçe, kurumsallaşma da güçlenir ve derinleşir. Kurumsallaşma istikrar kazanır. Ama bir kuruluşun yaşının ileri olması, tek başına kurumsallaşmanın güvencesini oluşturmaz.

Kurumsal yapının en temel ve belirgin ölçütü, gelişmiş bir merkezi bürokrasi olması. İlk bakışta Türkiye'deki partilerin de merkezi bir bürokrasiye sahip olduğu söylenebilir. Ancak biraz daha yakından incelendiğinde, bizim partilerimizde görülen "*merkezi bürokrasi*" yapılarının, batıdaki partilerden tamamen farklı nitelikler taşıyan bir durum olduğu anlaşılır.

Burada, bürokrasi üzerinde yaptığı aydınlatıcı tahlilleri iyi bilinen toplumbilimci Max Weber'in iki kavramı tam yerine oturur: *Modern bürokrasi* ve *pederşahi memur yönetimi* (*patrimonial officialdom*). Batıda ve kurumsal yapısı güçlü partilerde görülen, Weber'in ifade ettiği anlamda *modern bürokrasidir*. Bizim partilerimizde görülen, *pederşahi memur yönetimidir*.

Modern bürokrasi içinde yer alan her görevlinin, iyi tanımlanmış ve açık kurallara bağlanmış yetki alanları (*jurisdiction*) bulunur. Böyle yönetilen yapıda her düzenli faaliyet, resmi görevler halinde tanımlanır. Bu görevler yürütülürken kullanılan karar ve emir verme yetkileri açıkça tanımlanmıştır; sık sık ve keyfi nedenlerle değişiklik olmaz. Kararlar ve emirler gayri şahsidir, kişilere göre değişmez. Modern bürokrasi; kurallara göre, gayri şahsi ve rasyonel yönetimdir. Resmi faaliyet ve özel alan kesinlikle ayrılmıştır. Weber'in derinlemesine tahlil ettiği gibi, siyasi partilerde veya başka modern örgütlerde merkezi bürokrasinin hızla yaygınlaşmasının nedeni, diğer bütün yönetim biçimlerine karşı sahip olduğu teknik üstünlüktür: Kurallara göre işleyiş, çabukluk, doğruluk, belirsizliğin en aza indirilmesi, sürtüşmeleri azaltması, yönetim maliyetinin azalması, dosya bilgilerine hakimiyet, süreklilik ve uygulamada birlik gibi².

Türkiye'deki siyasal partilerin hiç biri, yukarıda özetlenen anlamda bir yönetime sahip değil. Halbuki modernleşmeyle beraber büyük

² Weber, Max. *Economy and Society*, v.2, University of California Press, 1978, s. 956-974.

örgütler (devletin sivil ve askeri kesimleri, siyasal partiler, büyük şirketler, sendikalar, vs), bu tür yönetimler (modern bürokrasi) kurarak başarılı oldu. Çünkü modern bürokrasi, verimlilik yaratır ve hedefe ulaşmada büyük avantaj sağlar. Weber'in belirttiği gibi modern bürokrasi, *"toplumsal eylemin, rasyonel biçimde örgütlenmiş eyleme dönüşmesinin aracıdır... Rasyonel biçimde örgütlenmiş ve yönlendirilmiş eylem, diğer koşullar eşit olduğunda, başka her çeşit kolektif eylemden üstündür..."*³

Weber, modern bürokrasinin koşulsuz bir hayranı değildi. İsabetle işaret ettiği gibi, bir kez kurulduktan ve tam olarak geliştikten sonra, bireylerin ona karşı durabilmesi, bürokrasinin kendi mantığı ve kurallarına göre işleyişi içinde bireyin sesini duyurabilmesi çok zordur. Gayri şahsi modern bürokrasi, bu yönleriyle gayri insani özellikler taşır. Ancak, tam olarak gelişmiş bir bürokrasi, onu kontrol edebilme konumunda bulunanlara, olağanüstü bir güç sağlar.

Weber'in *pederşahi memur yönetimi* diye adlandırdığı yönetim biçiminde de merkezi ve rasyonel özellikler görülebilir; ancak belirleyici temel özellik, resmi ve özel alanların ayrılmamış olmasıdır. Yönetim, liderin (hükümdarın, yöneticinin) özel işi gibi; kurum içi iktidar onun özel mülkiyetinin bir parçası gibidir. Kararlar, liderin keyfi tercihine göre alınır; onun iktidarını sınırlandıran şey, ancak ve ancak kutsal gelenekler ve rakiplerin fiili gücü olabilir. Pederşahi yönetimde çalışan görevlilerin yetki alanlarını belirleyen şey de liderin kişisel tercihleridir. Kuşkusuz, her memurun önemli görevleri ve yetkileri bulunur; ama bunların sınırları belirsizdir. Görev alanlarının ve yetkilerinin belirlenmesine dönük her teşebbüs, lider tarafından dağıtılan ve anlamı keyfi biçimde sürekli değişen bir *"unvanlar kargaşası"* içinde yok olur. Göreve gelme, yükselme ve görevden alınma liderin himaye ve lütfü, ona yakınlık ve gözden düşme ile olur. Liderin buyruğuna uymamak en ağır suçtur; ancak, bu en ağır suç karşısında dahi uygulanacak yaptırımı liderin kendisi belirler. Sadece gerçekten önem taşıyan değil, ayrıntılarla ilgili basit konularda dahi kararlar, *duruma göre (ad hoc)* ve lider tarafından verilir. Modern yönetimde görülen bağlayıcı ve önceden belirlenmiş kurallar yoktur. Pederşahi yönetimde memurun göreviyle ilişkisi, kişisel hedeflere göre belirlenmemiş bir sözleşme üzerine kurulu değildir; aksine, liderle kişisel ilişkisinden kaynaklanan, tamamen kişisel amaçlara dönük, sınırsız bir sadakat beklentisi üzerine kurulu bir

³ Weber, s. 987.

görevdir. Modern yönetimin nesnel kuralları, pederşahi memur yönetiminde görülmez⁴.

İki yönetim tarzı arasındaki merkezizetçilik farkına da dikkat edilmelidir. Modern bürokrasi yönetiminde merkezizetçilik, rasyonel işleyişi etkili kılmak içindir. Pederşahi memur yönetiminde merkezizetçilik, liderin kişisel otoritesini etkili kılmak (otoritenin merkezileşmesi) içindir. Penebianco'nun belirttiği gibi "*Otoritenin merkezileşmesi (liderin güçlenmesi), bürokrasinin gelişmesinin dışında bir olaydır; karizma ve bürokrasi, birbirine zıt örgütsel olaylardır.*"⁵ Siyaset bilimi analizlerinde kişi partileri, daha çok kişisel karizma veya yalnızca karizma partileri olarak nitelenir. Bu tür partilerde liderin gücü, kişisel karizmasından kaynaklanır.

Modern demokrasilerde Duverger'in tanımladığı anlamda kadro partileri dahil tüm köklü ve istikrar kazanmış partiler, kurumsal işleyişe sahip kuruluşlar⁶. Kurumsallaşmanın doğal sonuçlarından biri, parti içi işleyişin kurallara göre yürütülmesinin güvencesini de oluşturan bir bürokrasinin ortaya çıkması. Bilindiği gibi, üye sayısı daha fazla, daha yaygın örgütlenmesi olan ve merkezizetçi bir yapıya sahip kitle partilerinde, iç bürokrasi de artar. Kadın kolları, gençlik kolları, dernek, vakıf, sendika, dergi, eğitim okulu, gazete ve diğer medya birimleri, araştırma birimi gibi hepsi partiye bağlı veya ilişkili, tüm ülkeye yayılmış yüzlerce örgütlenmenin oluşturduğu modern kitle partileri, iyi işleyen bir bürokrasi olmadan yönetilemez.

Siyaset bilimcilerin büyük çoğunluğu, kurumsallaşmayı, olumsuz yönleri de olan, fakat siyasi partilerin işlevlerini (düzenli ve verimli yapılar aracılığıyla ülke yönetimi) iyi yerine getirebilmeleri için zorunlu bir gelişme olarak görür. Çağdaş demokratik toplumlarda siyasal partilerin fiili gelişmesi de o doğrultuda oldu. Belirli bir siyasal program etrafında kadroların oluşması ve iktidara gelindiğinde ülkenin başarıyla yönetilebilmesi için kurumsallaşma, doğal bir önkoşul kabul edildi. Doğurduğu sakıncaların en aza indirilmesi için önlemler alınmakla birlikte, kurumsallaşmadan vazgeçmek, hayalci bazı fikir egzersizleri dışında, ciddi bir seçenek olarak görülmedi.

⁴ Weber, s. 1028-1031.

⁵ Panebianco, s. 66.

⁶ Duverger, s.XV - XVI.

Çağdaş demokrasilerde oligarşik eğilimlerle mücadele, parti içi demokrasinin iyileştirilmesi ve üyelerin sesinin giderek daha etkili kılınması son yıllarda temel arayışlardan biri oldu ve bu konuda büyük mesafe alındı.

Siyasi çizginin neresinde yer alırsa alsın Türkiye'deki partilerde görülen demokrasi eksikliği ise, çağdaş demokrasilerin etkili hiç bir partisinde görülmeyecek kadar farkı bir düzeyde. Fakat sorun, çağdaş demokrasilerde değişen ölçülerde görülen bir eksikliğin, bizim partilerimizde daha şiddetli biçimde karşımıza çıkması değil. Bir çok gözlemci, *oligarşinin çelik yasasının* bizim partilerimiz için de geçerli olduğunu söyler. Oligarşik eğilimlerin bizim partilerimizde de güçlü olduğu ileri sürülür. Halbuki böyle bir durum yoktur. Çünkü, Roberto Michels'in *Siyasal Partiler: Modern Demokrasilerde Oligarşik Eğilimlerin Sosyolojik Bir İncelemesi* adlı kitabında da vurguladığı gibi, oligarşinin ortaya çıkabilmesi için, modern bir bürokrasi tarafından yönetilen kurumsal bir yapı gerekir.

Türkiye'de durum farklı ve sorun tamamen zıt bir durumdan kaynaklanır: Parti içi demokrasinin işlemeyişinin nedeni, liderin mutlak egemenliği ve ona bağlı olarak kurumsal yapının oluşamaması. Türkiye'de parti içi demokrasi sorununun temelinde bu gerçek yatıyor. Michels gibi siyaset bilimcilerinin partilerde iç demokrasi eksikliğini eleştirirken kastettikleri şey, parti içinde keyfi ve kurallara uymayan bir işleyiş değil. Türkiye'de parti içi demokrasi olmayışının nedeni ise, tek kişi egemenliğine dayanan yönetim nedeniyle kurumsallaşmanın, en hafif bir deyimle, güdük kalması. Kuralların işlediği, ama kocaman bürokratik yapıların karmaşıklığı içinde avantajlı konumlara gelmiş, her biri bağımsız bir siyasi tabana ve kişiliğe sahip bir grup siyasetçinin oluşturduğu "*oligarşi*" bizim partilerimizde görülmez. Onun yerine, liderin etrafında genellikle az sayıda kişiden oluşan bir "*yakın çevre*" bulunur. Lider ve yakın çevre arasında, tamamen lider tarafından belirlenen tek yönlü bir ilişki vardır. Bu çevre uygun görüldüğünde lider tarafından kolayca değiştirilir ve bazı aşırı durumlarda tek kişiye kadar inebilir. Bu durumun, Michels tarafından tanımlandığı anlamıyla oligarşiye benzemez.

Bu iki farklı durumun farklı iki sonuç doğurur: Birinci durumda parti içi demokrasi eksikliği; kurumsallaşmanın, düzenli ve verimli çalışan yapılar aracılığıyla ülkeyi daha iyi yönetme arayışının bir sonucudur. Genellikle bu hedefe ulaşılır ve ülke daha iyi yönetilirken, istenmeyen bir sonuç olarak ortaya çıkan parti içi demokrasi eksikliği

değişik önlemlerle olabildiğince giderilmeye çalışılır. İkinci durumda parti içi demokrasi eksikliği, liderin mutlak gücünden kaynaklanır.

Partilerimizde kurumsallaşmanın güdük kalmasının önemli bir nedeni, 1950'den bu yana demokrasinin en az dört kez sert askeri müdahalelerle derinden sarsılmış olması. Çağdaş siyaset bilimcilerden Sartori, Latin Amerika ülkelerinde siyasal partilerin *yapısal konsolidasyon* gerçekleştiremediklerini, bunun nedeninin de 1951-1973 yılları arasında yaşanmış tam 26 adet başarılı askeri darbenin olduğunu yazar. Sartori'nin *yapısal konsolidasyon* dediği şey, kendisinin de belirttiği gibi, tam da bizim bu çalışmada kullandığımız anlamıyla kurumsallaşma. Sartori bu nedenle Latin Amerika partilerini o kadar zayıf ve yetersiz görür ki, *parti sistemleri* açısından dikkate almaya dahi değer bulmaz⁷.

Her partinin bir süre sonra askerler tarafından kolayca kapatılabileceği bir ülkede, kurumsal yapısı güçlü partiler için teşvik edici bir ortam olduğu söylenemez. Eğer 1950'lerin CHP'si ve DP'si askeri yönetimlerin hışmına uğramasaydı ve bugüne kadar kendi doğal hayatlarını yaşayabilselerdi, şimdi hiç kuşkusuz daha güçlü kurumsal yapılara sahip partilerimiz olacak, Türkiye daha iyi yönetilebilecekti. Askeri rejimler tarafından kapatılan bir partinin, aynı isim altında tekrar açılrsa bile aynı parti olabilmesinin ne kadar zor olduğunu kanıtı CHP. Yeni CHP, kurumsallaşma açısından İsmet İnönü CHP'sinin çok gerisinde ve gelecekte de o düzeyi tekrar yakalayıp yakalayamayacağı meçhul.

3. MANİPÜLASYONA DAYALI YÖNETİM

Manipülasyon sözcüğünün Türkçe'de tam bir karşılığı ne yazık ki yok. Manipülasyon; yalan söyleyerek, hile yaparak, aldatarak, gerçekleri örterek, gerçek amaçları gizleyip onları başka türlü göstererek yönetmek ve gelişmeleri arzu edilen doğrultuda kontrol altında tutmaya çalışmak. Esasen manipülasyon, duruma göre keyfi biçimde belirlenen çok değişik yöntemlerle yapılabilir. Manipülasyonu kısaca, dürüst ve ahlaki olmayan yöntemlerle gelişmeleri yönlendirmek ve kontrol altında tutmaya çalışmak diye de tanımlayabiliriz.

Gerçek olmayan şeylerin bilinçli bir şekilde söylenmesi, yalan, manipülasyonun en açık ve kaba yöntemi. Hile bazen suç boyutlarına varan, bazen suç kovuşturmasına yol açmayacak ama yine de olup biteni

⁷ Sartori, Giovanni. *Parties and party systems*, vol.1, Cambridge University Press, 1976, s. 244-267.

önemli ölçüde çarpıtacak, düzgün ve dürüst olmayan oyunlarla yapılır. Yalan, gizleme ve aldatma sonunda toplumun onaylamadığı gerçek olaylar ve niyetler örtülür, dışarıya karşı onları meşru ve olumlu gösteren gerekçeler sağlanır. Bilgilerin gizlenmesi veya çarpıtılarak duyurulması, en sık başvurulan yöntemlerden biri. Manipülasyon aldatma üzerine kurulu olduğu için, belli bilgilerin saklı tutulması şart.

Gizlilik manipülasyonun vazgeçilmez koşullarından biri. Sadece amaçların değil, kullanılan yöntemlerin ve bizzat manipülasyon olayının da gizlenmesi gerekir. Çünkü manipülasyon yapanın başarılı olabilmesi için, yaptığı fark edilmemeli. Hem o nedenle, hem yapılan iş gayri ahlaki olduğu için, manipülasyon yapan kişi bunu fark edilmeden yapmak ister.

Keyfi biçimde belirlenen yöntemlere başvurmak sık kullanılan, etkili bir yol. Tek ölçüt amaca ulaşmak. Gelecek bölümde bir "örnek vaka" ele alınacak ve somut örnekler verilecek. Ama burada "keyfi yöntemlere başvurarak" manipülasyonun bir örneğini görebiliriz.

Manipülasyona dayalı siyaseti ayrıntılı bir şekilde inceleyen siyaset bilimcisi Goodin, manipülasyon yapan siyasetçinin stratejisini dört başlık altında toplar⁸: *Yalan, gizlilik*, belirli gerçeklerin çarpıtılması üzerine kurulu *propaganda* ve kamuoyunu aşırı *enformasyonla* yüklemek.

Manipülasyon, kitlenin (yönetilenlerin) serbest bir şekilde ortaya çıkabilseydi daha farklı olacak iradesinin, seçkinler (yönetenler) tarafından belirli kalıplar içine zorlanarak, yine seçkinlerin istediği şekilde ortaya çıkmasını sağlar. Manipülasyon sadece gayri ahlaki değil, aynı zamanda demokrasinin özüne de sözüne de uymayan bir yöntem. Demokratik işleyişi bozar, katılımı engeller, demokratik süreçler sonunda ortaya çıkması beklenen sonuçları önemli ölçülerde çarpıtır. Goodin'e göre manipülasyon, iktidar mücadelesinin pis ve çirkin yönüdür; ama iktidar mücadelesi öyle olmak zorunda değildir: "*Manipülasyondan kurtulmak, hiç kuşkusuz, İyi Toplum'un sadece bir asgari koşuludur.*" Ondan kurtulmak, görüldüğü yerde teşhir edilmesinden ve ısrarla konunun üzerinde durulmasından geçer⁹.

Toplumsal çatışmaları ve iktidar yapısını inceleyen modeller arasında en iyi bilinenlerden biri, Marx'ın geliştirdiği sınıf analizi. Marx'ın ve onu izleyenlerin tahlillerine göre, toplumdaki çıkar

⁸ Goodin, Robert E. *Manipulatory Politics*, Yale University Press, 1980, s. 38-40.

⁹ Goodin, s. 7-28.

çatışmalarının nedeni ekonomik. Kapitalist toplumda üretim araçlarının mülkiyetini elinde tutan kapitalist sınıf, üretim sürecinde ortaya çıkan artı değere el koyarak işçi sınıfını sömürür ve toplumdaki gerçek iktidarı elinde tutar. Kapitalist toplumda siyasal iktidarın hangi partinin elinde olduğu pek önem taşımaz; çünkü, iktidara kim gelirse gelsin kapitalist sınıfın çıkarlarına hizmet etmek zorundadır.

Çatışma ve iktidarı inceleyen bir başka iyi bilinen model, seçkinler kuramı. Pareto, Mosca ve Michels'e ilaveten başka pek çok sosyal bilimcinin gelişimine katkıda bulunduğu bu modelde, toplumdaki çıkar çatışmalarının sadece ekonomik nedenlerle izah edilemeyeceği, siyasal boyutun da dikkate alınması gereği vurgulanır. Bu modele göre ekonomik gerçekler elbet görmezden gelinemez; ama toplumsal çatışmaların ekonomi tarafından belirlenmeyen siyasal nedenleri olabilir ve ekonomik nedenlerin önüne geçebilir. Toplum, yönetici bir azınlık ile yönetilen çoğunluktan oluşur. Seçkinler kitleyi yönetir. İktidar kavgası yapan seçkinler ekonomide egemen sınıfın çıkarlarına hizmet etmek için değil, kendi çıkarlarına hizmet için bunu yapar. Çünkü iktidar, kendi içinde ve kendi başına yeterli bir ödüldür. İktidar peşinde koşan seçkinlerin kendi öz çıkarları, pek çok durumda onların hareket tarzını açıklamak için yeter.

Sosyal sınıflar kavramı üzerine kurulu marksist yöntem de, seçkinler kavramına dayalı yöntem de birer soyutlanmış (idealize edilmiş) model. Her ikisi de, olayları anlamak ve yorumlamak için, değişik durumlarda değişik ölçülerde yaralı olabilir. Marksistler genellikle siyasal demokrasinin sınıf sömürsünü azaltmayacağını düşünür. Seçkinler kuramının savunucuları da, siyasal demokrasinin seçkinlerin egemenliğine karşı bir çözüm getirmeyeceğini ileri sürer¹⁰.

Demokrasiye ve onun üstünlüğüne inananların, marksistlerin ve seçkinler kuramını savunanların bu görüşlerini dikkate alarak hareket ettiği söylenebilir. Ekonomik sömürü ve siyasal manipülasyon demokrasi tarafından kendiliğinden yok edilemeyeceğine göre, her ikisine karşı da yoğun ve sürekli bir mücadele yürütülmelidir. Manipülasyon son derece ahlak dışı bir davranış olarak görülür ve demokratik sürecin işleyişini engelleyen bu davranış biçiminin siyasette en aza indirilmesine çalışılır. Bunun sonucunda modern demokrasilerde siyasal manipülasyonun tamamen ortadan kalktığı elbette söylenemez.

¹⁰ Etzioni-Halevy, Eva. *Political Manipulation and Administrative Power, A Comparative Study*, Routhledge & Kegan Paul, 1979, s. 4.

Ama manipülasyonun asgari düzeyde tutulabilmesi başarılmış, demokratik süreci ve onun sonuçlarını büyük ölçüde çarpıtmasının önüne geçilmiştir.

4.AŞIRI (TOTALİTER) MERKEZİYETÇİLİK VE ZAYIF ÖRGÜTLER

Türkiye'deki siyasi partilerin üçüncü belirgin özelliği, aşırı merkeziyetçilik ve zayıf örgüt yapıları.

Siyasi partilerde merkeziyetçiliğin, mutlaka örgütlenmenin zayıf kalması sonucunu doğurmayacağı iyi bilinen bir durum. Avrupa'da merkezi örgütlenmeye dayalı ilk örnekleri oluşturan sosyal demokrat ve sosyalist partiler, aynı zamanda çok güçlü örgütleriyle de bilinir. Bu partilerde demokratik süreçler etkilidir ve kararların alınmasında aşağıdan yukarıya doğru işleyen kanallar açıktır. Ayrıca, örgütlerin iyi tanımlanmış hakları ve yetkileri vardır; merkezi yönetimin keyfi müdahalesi kolay olmaz.

Türkiye'deki partilerin merkezi yapılanması, daha önce incelediğimiz diğer özelliklerle birlikte; yani liderin mutlak egemenliği, kurumsallaşmanın güdük kalması ve manipülasyona dayalı yönetimle beraber düşünülmeli. Bütün bu özellikler bir arada değerlendirildiğinde, siyasi yelpazenin neresinde olursa olsun partilerimizde demokratik merkeziyetçi bir işleyişin mümkün olmadığı görülür. Öyleyse partilerimiz, iç işleyişleri bakımından nasıl tanımlanabilir? Bizim partilerimizde merkeziyetçilik, ne ölçüde kuvvetli? Nasıl bir merkeziyetçilik var?

Amerikalı siyaset bilimcisi Kenneth Janda, siyasi partileri her yönüyle incelemek için oldukça ayrıntılı bir model geliştirdi. Dünyanın 53 ülkesinde faal 158 partiye bu modeli uygulayarak tahliller yaptı. Bu model siyasal partilerin yapısını, işleyişini ve ideolojisini somut ölçülere dayanarak inceleme imkanı verir.

Janda'nın kapsamlı modelinin bir bölümü, siyasi partilerin merkeziyetçilik derecesini belirler. Bu amaçla Janda, sekiz değişken tanımlar¹¹:

Parti örgütünün yapılanması.

Liderin seçilme şekli.

Parlamento adaylarının belirlenme şekli.

¹¹ Janda, Kenneth. Political Parties-A Cross National Survey, The Free Press, 1980.

Gelirlerin elde ediliş ve kullanımı.

Parti politikalarının oluşturulma şekli.

İletişim araçlarının kontrol edilmesi.

Parti içi disiplin yönetimi.

Liderlik yoğunlaşması.

Janda bu sekiz değişken için, partilerde görülebilecek farklı uygulamaları kapsayan tanımlar verir. Her tanımlama, sıfırdan itibaren birer birer artan puana sahiptir. En uçta bulunan *ademi merkeziyetçi* (*merkeziyetçi olmayan*) uygulama sıfır puan alırken, merkeziyetçilikle birlikte puan artar. Diğer uçta bulunan *totaliter merkeziyetçi* parti uygulamaları en yüksek puan alır.

Türkiye'deki partiler Janda'nın geliştirdiği bu modelde yukarıda yaptığımız gibi test edildiği zaman, hayret verici (belki de hiç şaşırtıcı olmayan) bir sonuç çıkar. Türk partileri merkeziyetçilik açısından, Janda'nın sekiz değişkeninden biri hariç en yüksek notu alır. Yani Türk partileri, iç işleyişleri bakımından "*totaliter parti*" özelliği taşır! Tek istisna, partilerimizin etkili iletişim araçları ve medyayı kontrol etmiyor olması. Janda'nın bu modeli hazırladığı yıllarda henüz Sovyet sistemi çökmemişti ve totaliter rejimlerde iktidar partilerinin medyayı kontrol etmesi, olağan bir durumdu. Demek ki 21. yüzyılın başında bizim partilerimiz eğer medyayı da kontrol ediyorsa olabilseydi, kusursuz totaliter parti örneklerine sahip olacaktık!

Janda'nın modeli bizim partilerimize uygulandığında elde edilen sayısal sonuçlar da ilginç. Yukarıda yaptığımız değerlendirmeye göre, iletişim araçlarının kontrol edilmesi hariç diğer yedi değişkende bulunan toplam 46 puan üzerinden ortalama bir Türk partisi, en az 43 puan alır. Bu, gerçekten muazzam bir totaliter yapıya işaret eder. Ancak partilerimizin totaliterlik yolunda almayı başaramadığı 3 puan, genel başkan seçimiyle ilgili ve mevcut siyasi partiler yasasının zorunlu kıldığı bir uygulamanın sonucu. Fiiliyatta, eğer görevden ayrılan genel başkan hayattaysa, yenisini de onun belirlediği dikkate alınırsa, tüm partilerimize totaliterlik yolunda 46 puan üzerinden 46 vermek belki daha uygun olur. Hiç kuşku yok ki, eğer yasaların getirdiği zorunluluklar olmasaydı partilerimiz, genel başkan seçimi konusunda faşist-komünist totaliter partilere uygun yöntemleri açık bir şekilde uygulamaya koymuş olacaktık.

Hatta partilerimiz, bazı özellikleri açısından, Janda modelinde totaliter uygulama diye tanımlanandan bile daha totaliter uygulamalara sahip. Bir partinin en hayati işlevleri olan *parti politikalarının* ve *milletvekili adaylarının* belirlenme şekli bunlar arasında. Janda'nın modelinde en totaliter partilerde parti politikaları, en üstte bulunan az sayıda kişi tarafından oluşturulur; milletvekili adayları ise merkezde yer alan bir konsey veya kurul tarafından belirlenir. Bizim partilerimizde bu iki işlevden birincisi resmen, ikincisi fiilen, tek kişi tarafından yerine getirilir. Lider, tek başına parti politikalarını belirler ve zaten siyasi partiler yasası da ona bu yetkiyi verir. Milletvekili adaylarını da, fiilen, tek başına lider belirler. Görüldüğü gibi Türk partilerindeki totaliter uygulamalar, Janda'nın modeline bile sığmıyor! Şunu güvenle söyleyebiliriz ki, Türkiye'deki partilerin mevcut merkezîyetçi-totaliter işleyişinin benzeri, dünyanın çağdaş demokrasiye sahip hiç bir ülkesinde görülmez.

Liderin mutlak egemenliği, güdük kalmış kurumsal yapı, manipülasyona dayalı yönetim ve totaliterliğe varan merkezîyetçi işleyişten sonra, güçlü bir örgüt beklemek mümkün mü? Bu sorunun cevabı, ancak açık bir "hayır" olabilir.

5. DSP MODELİ

Bu bölümde Türkiye'nin yozlaşmış partiler düzenini daha iyi anlamak için, bir bölümünü benim bizzat yaşadığım böyle bir örnek vaka inceleyeceğiz. Örnek vaka olarak Demokratik Sol Parti DSP'yi ele alacağız. Önceki bölümde partilerimizle ilgili yaptığımız kuramsal tahliller böylelikle daha iyi anlaşılacak, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu sorunun ciddiyeti daha kolay görülecektir. DSP, Bülent Ecevit önderliğinde 1985'te kuruldu. Parti 1997'de koalisyon ortağı olarak hükümete girdi. Ocak 1999-Kasım 2002 arasında yaklaşık dört yıl boyunca Ecevit, önce azınlık hükümetinin sonra üç partili koalisyonun başbakanı olarak ülkeyi yönetti. Ecevit'in ve DSP'nin iktidar serüveni, büyük bir başarısızlıkla son buldu.

DSP'nin örnek vaka olarak incelenmesinin nedeni, ne DSP'yi ne de onun tüm kimliğini belirlemiş olan Ecevit'i eleştirmek. Çünkü, partideki görevlerinden ayrılan Ecevit'in ve kendisini baştan aşağı yenilemedikçe DSP'nin artık etkili bir konuma gelebilmeleri çok uzak bir olasılık; o nedenle, bu tür eleştiriler artık siyasi açıdan çok anlamlı değil.

Hiç kuşkusuz DSP dahil tüm partilerimiz tamamen aynı değil. Her partinin kendine göre farklı bir yapısı ve işleyişi, her partinin kısa veya

uzun kendine göre bir tarihi, oluşmuş gelenekleri ve alışkanlıkları var. Ancak DSP örneğinde görülen belirleyici özellikler, bütün partilerimizde büyük ölçüde aynı. Ecevit ve diğer partilerin liderleri, tamamen aynı siyaset ve liderlik anlayışına sahip değil. Her lider kendi kişiliğinden kaynaklanan farklı bir tarza sahip.

DSP modeli veya onu oluşturan Ecevit'in tercih ettiği sözcüklerle "demokratik sol kültür"ün amacı, kendi kişisel iktidarının kurulması ve korunması. Bunu gerçekleştirmenin iki temel unsuru var: *Güdümlü parti örgütü* ve *kamuoyu manipülasyonu*. Parti örgütü, parti içi iktidarın aracı olarak kullanılır. Ancak yapılan işin, özellikle daha geniş bir kamuoyunda meşru kabul edilmesi gerekir; bu da kamuoyu manipülasyonu ile sağlanır.

5.1 Güdümlü parti örgütü

DSP modelinde örgüt, tek bir özelliğe indirgenir: Tek kişinin parti içi mutlak iktidarının aracı. Bu hedefi garanti etmek için örgüt, tam kontrol altında tutulur. Örgütün sahip olması gereken diğer bütün özellikler ve işlevler, bu temel hedefe tabi kılınır ve arka plana itilir. Hiç bir hukuki veya ahlaki kural, bu amaca ulaşmada engel olamaz. DSP'de örgütle ilgili ve kamuoyu fark ettiği ölçüde şaşkınlık uyandıran bütün uygulamalar, böylesine dizginlenmemiş bir ihtirasın sonuçları.

Modelin başarıyla işleminin temel dayanağı, kuralların uygulandığı kurumsal yapı yerine, keyfi yönetim. Bu yönetim, izleyen sayfalarda verilen pek çok örnekten de görülebileceği gibi, kendini hiç bir hukuk ve tüzük kuralıyla bağlı saymaz. Onlar, şeklen uyulması ve idare edilmesi gereken şeylerdir. Kimin hangi göreve nasıl geleceği, niçin ve nasıl aday olabileceği, niçin ve nasıl görevden alınacağını Ecevitler dışında kimse bilmez. Örgütler, tamamen keyfi tercihlere göre atanır veya görevden alınır. Kongrede seçilen bir yönetimin aynı gün görevden alınması olağan bir uygulamadır. Partiye nasıl üye olunacağı ve üyeliğin nasıl son bulacağı da öyle. Pek çok üyenin kayıt fişinin Rahşan Ecevit tarafından yırtılarak çöpe atıldığına, yığınla başvurunun bir köşede sonsuza dek bekletilerek işleme konulmadığına sayısız kez tanık oldum. Bir defasında, bunun hukuka uygun bir davranış olmadığını, sıkıntı doğurabileceğini söylediğimde, Rahşan Ecevit,

- *Aman Haluk bey, sanki Türkiye'de hukuk mu işliyor, hadi bakalım gitsinler mahkemede üye olduklarını ispat etsinler de görelim,*

diye cevap verdi.

Örgütlerde görev alanlar için kişisel bağlılık temel ölçüt. Ayrıca, ne kadar sadakat içinde olursa olsun, örgütlerde görev alanlar mümkün olduğunca kolay kontrol altında tutulabilen kişiler olmalı. DSP'nin temel örgütlenme ilkelerinden biri her zaman şu oldu: *Güç kazanma ve bağımsız hareket etme ihtimali olan kişilere örgütlerde asla yer verilmez.*

Sürekli dile getirilen, uygulamada da titizlikle gözetilen, aydınların ve seçkinlerin örgütlerin dışında tutulması tamamen bu nedenledir. Ecevit'in aydınlar ve seçkinler dediği yerel önderler, örgütlerde kendilerine daha kolay taban ve güç sağlayabilirler ve bu kişileri kontrol altında tutmak zordur.

Pek çok gözlemci bu tutumu nedeniyle Ecevit'e bazen aydın düşmanlığı, bazen popülizm yaptığı eleştirileri yöneltti. Bunlar geçersiz ve haksız eleştirilerdi, pek etkili olmadı. Ecevit, aydın düşmanı da, popülist de değildi. Sadece, çok kaba ve acımasız bir güç politikası izliyordu. Ecevit için örgüt, sadece ve sadece parti içi iktidar aracı anlamına geliyordu. Öyleyse tamamen avuç içinde, mutlak kontrol altında tutulmalıydı. Önderlik niteliği taşıyan kişilerin kontrol altında tutulabilmesi zordu ve o nedenle örgütlerde yer almalarına izin vermiyordu. Ecevit için olay bu kadar basit idi.

Partinin genel merkez yönetimine veya milletvekilliğine bizzat seçtiği kişilere bakınca, Ecevit'in aydın düşmanı olmadığı açıkça görülür. Bunlar arasında çok sayıda yüksek tahsilli kişi ve profesör var. Hatta Ecevit'in yüksek tahsilli kişilere zaafı olduğu bile söylenebilir. DSP'li milletvekilleri arasında yüksek tahsilli olanların oranı, daha seçkin olmaları beklenen merkez sağ partilerden bile her zaman daha fazla oldu.

Ama bir temel koşul var: İster genel merkez yöneticisi ister milletvekili olsun, bu kişilerin örgüt işleriyle ilgilenmesi kesinlikle yasaktır. Çünkü o alan, Ecevit'in tek başına kontrol etmek istediği iktidar alanıdır. Başka hiç kimsenin o alanda kendi başına bir taban oluşturmasına, bağımsız hareket etmesine izin verilmez. Kamuoyunun pek iyi bildiği "*örgütlere gitmesi yasak milletvekili*" uygulaması, tamamen bu anlayışın bir sonucu. Zaten milletvekili adayları da yine bu nedenle, örgütlerde görev yapan ve siyaset deneyimi olanlardan çok, parti dışından ve tam seçim arifesinde adaylık için başvuranlar, siyaset deneyimi olmayanlar arasından seçilir.

Sadece milletvekilleri değil, "*örgüt işleriyle ilgilenmesi yasak genel sekreter*" veya "*örgüt işleriyle ilgilenmesi yasak il başkanı*" gibi inanılması güç uygulamalar da, aynı anlayışın sonucu DSP modelinde yer alır.

CHP genel sekreteryken İsmet İnönü'yü devirerek partiye genel başkan olmasının, Ecevit'te derin izler bıraktığı açıkça görülür. Benzer bir durumla karşılaşma konusunda duyduğu derin endişe, DSP modelini oluştururken önemseydiği ana etkenlerden biri oldu. Bu endişesi yer yer, aşırı güvensizlik ve bencillik boyutlarına ulaşıyordu.

Ecevit'in DSP'de uyguladığı genel sekreterlik anlayışı bunun örneklerinden yalnızca biri. Daha parti tüzüğü kaleme alınırken bile bu derin endişenin nasıl belirleyici olduğu belliydi. DSP tüzüğünde genel sekreterlik konusu, "Merkez Karar ve Yönetim Kurulu" (MKYK) bölümünde bir iki sözcükle geçirildi. Ayrı bir başlık, hatta ayrı bir paragraf dahi uygun görülmedi. Genel sekreterin görevlerinin ne olduğu dahi tanımlanmış değildi.

Halbuki genel sekreterlik CHP geleneğinde, genellikle bütün sosyal demokrat partilerde olduğu gibi, örgütü yöneten makamdır; örgütün yazışma ve her konuda ilk muhatap olduğu yerdir.

"Demokratik sol kültürde" ise genel sekreterlik, görevleri ve yetkileri tam olarak belli olmayan, örgütlerle ilişkileri tamamen kopartılmış, özenle örgütlerden uzak tutulan bir uygulamanın konusu oldu. Bu tuhaf genel sekreterlik uygulamasının ilk kurbanı, bizzat Ecevit tarafında ta Avusturya'dan koparıp getirilen Necat Hamzaoğlu idi.

Hamzaoğlu'ndan sonra DSP'nin ikinci genel sekreteri, Adana milletvekili Nuri Korkmaz oldu. Korkmaz bu göreve büyük bir şevkle ve çalışma arzusuyla başladı; belki de, önceki genel sekreter Hamzaoğlu'nun sınırlı deneyimi nedeniyle etkili olamadığını düşünüyordu. Ama kısa süre içinde kendisiyle örgütler arasında Ecevitler tarafından örülmüş kalın bir duvar olduğunu gördü. Pek kimsenin uğramadığı üçüncü katta kendisine verilen odada oturuyordu ama, masasının üstü daima boştu. Yapacak fazla işi yoktu. Ben ve benim gibi genel merkez binasına girebilme ayrıcalığına sahip az sayıda partili zaman zaman genel sekreterin üst kattaki odasına çıkar, çay sohbeti yapardık. Eylül 1986'da 11 milletvekilliği için yapılan ara seçim sırasında bu sohbetlerden birinde, partinin genel sekreteri şunları söylüyordu:

- *Hangi il ve ilçelerde örgütlerimiz var, bilmiyorum. Parti 11 ilde ara seçime giriyor, bunlardan hangilerinde il örgütlerimiz var, hangi ilçelerde örgütler var, onu da bilmiyorum.*

Ecevit ailesinin "genel sekreter örgütte güçlenir, bizi devirir" korkusu öylesine akıl dışı ölçülerdeydi ki, örgütler konusunda genel sekretere yetki vermek veya görüşlerini almak bir yana, nezaket gereği olsun bilgi

dahi vermiyor, en basit konuları bile ondan saklıyorlardı. Tabî Nuri Korkmaz da kısa süre sonra görevini bıraktı.

Üçüncü genel sekreter Selçuk Sönmez, bugüne dek bu görevi en uzun süre yürüten kişi oldu. 1987'den 1994'e kadar yedi yıl genel sekreterlik yaptı. DSP için bu bir rekordu. Ama o da örgüt işlerine hiç karışmıyor, karıştırılmıyordu. Sönmez'in bu görevi uzun yıllar sürdürebilmesinin nedeni, eşine ender rastlanır sakın ve ihtirassız kişiliğiydi. Ama ona rağmen Genel Sekreter Sönmez, başvuru yapmasına karşılık, 1991 seçimlerinde Ecevit tarafından aday yapılmadı. 1995 seçimlerinde ise Ankara'dan listenin seçilme şansı olmayan alt sıralarında aday gösterildi. O seçimlerde DSP 75 milletvekilliği kazandı ama, görünürde partinin ikinci veya üçüncü kişisi olan genel sekreter, milletvekili olamadı! Üstelik aday sıralaması önseçimle değil, her zaman olduğu gibi bizzat Ecevit ailesi tarafından yapılmıştı. Kendisi tarafından genel sekreter yapılan kişinin milletvekili olmasını, Ecevit niçin istemiyordu? Doğrusu bunun nedenini, Genel Sekreter Sönmez'in kendisi dahil hiç kimse bilmiyordu. Ancak, arzu etmesine rağmen aday yapmadığı genel sekreterine Ecevit, 1991 seçimi öncesinde şöyle bir açıklama yaptı:

- Senin madden veya manen milletvekili olmaya ihtiyacın yok!

Tabî bu açıklama, boş ve anlamsız olduğu kadar, onun için vazgeçilmez bir siyaset tarzı olan çarpıtma örneklerinden biriydi. Böyle durumlarda Ecevit düşüncelerini anlatmak değil, saklamak için konuşur.

Kim olursa olsun hiç kimse uzun süre örgütlerde yetkili konumda tutulmaz. En deneyimsiz kişiler bile uzun süre örgütlerde etkili konumda görev yaparsa, işini öğrenmeye, güç toplamaya başlar. DSP'de örgütlerin sık değiştirilmesinin bir nedeni de bu. Yine o nedenle örgütlerde göreve getirilenler olabildiğince siyasal ve toplumsal tabanı olmayan kişiler arasından seçilir ki, görevdeyken veya görevden alındıklarında fazla sıkıntı doğmasın.

Kuruluş yıllarında, bir bölümü 1980 öncesi CHP gençlik kollarından yetişmiş çok sayıda Bursalı sosyal demokrat, DSP'ye katılmak ve görev almak istiyordu. Ama Ecevit bunların hepsine kapıyı kapattı. O arada Rahşan Ecevit'in atadığı il başkanlarından biri, Bursa'ya yeni göç etmiş, Güneydoğu kökenli birisiydi. Tabî Güneydoğu kökenli olmak asla bir engel olamazdı ama, o kişinin siyasetle hiç bir ilgisi yoktu. Daha önce kendi ilinde, sağda veya solda, hiç bir partide çalışmamıştı. O ile yeni taşınmış, çevresine yabancı, siyaset deneyimi bulunmayan bir kişinin

Bursa gibi büyük bir metropolde başarılı olması herhalde beklenemezdi. Nitekim bir süre sonra görevinden ayrılmak zorunda kaldı. Ancak il başkanı olarak atanması, Bursa'da pek çok partili arasında tepki doğurdu. Ben de bu atamanın gerekçesini anlayamamıştım. Rahşan Ecevit'e sorduğumda, hiç ummadığım bir cevap aldım:

- *Haluk bey, sen bu işi hâlâ öğrenemedin. O kişiyi il başkanı yapmamın nedeni, işte senin saydığın o özellikleri. Yarın onun altındaki koltuğu çekip aldığımızda (iki eliyle koltuk çekermiş gibi yaparak), bize hiç bir sorun ve baş ağrısı çıkaramaz.*

Bu yanıt benim için bir çok bakımdan şaşırtıcı idi. Açıkça görülüyordu ki Rahşan Ecevit için önemli olan güçlü yerel örgütlere sahip olmak değil, her şeyden önce onların kolayca kontrol altında tutulabilmesi ve tamamen kendisine bağlı olmasıydı.

Ama daha da şaşırtıcı olan, Rahşan Ecevit'in, Osmanlı'nın devşirme kapıkulu sistemine bu kadar kusursuz bir şekilde vakıf olmasıydı. Osmanlı, fethettiği topraklarda yaşayan Hıristiyan ailelerin küçük yaştaki çocuklarını zaman zaman toplayıp İstanbul'a getirir, eğitir, yetiştirir ve önce yeniçeri yapardı. Bu gençlerden en yetenekli olanlar zaman içinde yükselerek sancak beyi, beylerbeyi, yeniçeri ağası, vezir, sadrazam gibi devlet yönetiminin en üst görevlerine gelir, ülkeyi yönetirdi. Bu düzenin en hassas noktası ve tercih nedeni, herhangi bir nedenle görevden alınan veya kafası koparılan kapıkulunun, son görevi ne kadar yüksek olursa olsun, padişahın mutlak iktidarı için hiç bir tehdit yaratmamasıydı. Çünkü onların hepsi köklerinden koparılmış, hiç bir toplumsal veya siyasal tabanı olamayan kapıkullarıydı. Mesela Amasya'dan, Karaman'dan veya Anadolu'nun diğer illerinden ailelerin çocukları yüksek görevlere getirilseydi, durum farklı olabilirdi. Rahşan Ecevit'in tarih bilgisinin çok derin olduğu asla söylenemez; tarih kitapları bir yana, onun herhangi bir kitap okuduğuna veya okuduğu bir kitaptan söz ettiğine hiç tanık olmadım. Ama tarihçiler ve meraklıları dışında pek kimsenin bilmediği devşirme sistemini en can alıcı noktasından yakalamıştı ve mükemmel denebilecek şekilde uyguluyordu. Acaba bunu nasıl öğrenmiş, nasıl keşfetmişti? Bu olsa olsa, adeta genlerdeki şifrelere işlemiş, kültürel kalıtım yoluyla edinilmiş davranış çeşidinin ilginç bir örneği olabilir diye düşündüm.

Mutlak itaat "*demokratik sol kültürde*" şart. Örgütlerde çalışanların ikna edilmesi değil, verilen her talimata aynen uyması gerekir. İtaatsizlik hemen cezalandırılır. Böylece, hem "*potansiyel tehlike*" daha baştan

bertaraf edilmiş ve “yılanın başı ilk görüldüğü yerde ezilmiş”, hem de diğer partililer Ecevit’in iradesine boyun eğmeyenlerin başına neler geleceğini görüp terbiye edilmiş olur. Zaten sadece itaatsizlik değil, o doğrultuda bir kuşku bile cezalandırılmak için yeter.

DSP örgütlenme modelinin bir başka önemli yönü, gizlilik. Gizliliğin bir amacı uygulanan modelin gerçek yüzünün kamuoyu tarafından fark edilmesini engellemek, bir başka amacı ise partililerin ellerine haklarını arayabilecekleri kanıtları vermemek.

DSP modelinde gizlilik, yalnız üye listeleriyle sınırlı değil. Kimlerin delege olduğu, adresleri, telefonları, ilçe ve il kongrelerinin yeri ve tarihi, örgütlerde görevden alınanlar ve yeni atamalar saklanır ve kamuoyunun dikkatinden olabildiğince uzak tutulur. Bir ara DSP tüzüğünün dahi bulunamadığı, partililerin temin edemediği gazetelere haber oldu. Çünkü tüzük, parti yönetiminde uyulması gereken kuralları ve partililerin haklarını tanımlayan bir belgedir; her partinin kolayca alıp okuyabilmesi, yaygın olarak temin edilebilir olması, o nedenle sakıncalıdır!

2001 kurultayında değiştirilen tüzük sır gibi saklanıyor, partililere verilmiyordu. Tüzükteki son değişiklikte, kurucu üyelerin oy haklarına getirilen sınırlamalar yer alıyordu. Genel Başkan Yardımcısı Tayfun İçli, kendisinden tüzük isteyenlere “*bunlar aile meselesi*” diye karşılık veriyor, milletvekilleri bile tüzük temin edemiyordu. Partinin Bursa milletvekili Ali Arabacı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’na yazılı başvuru yaptı ve başvurusu olumlu karşılandı. Böylece Türk siyaset tarihinde ilk kez bir milletvekili, kendi partisinin tüzüğünü partisinden temin edemediği için Cumhuriyet Başsavcılığı’ndan aldı¹².

5.2 Kamuoyu Manipülasyonu

Seçimlerde başarı için, kamuoyu vicdanında doğruluk kazanmak şart. “*Demokratik sol kültür*” e göre bunun yolu kamuoyu manipülasyonundan geçer. Bu anlayışa göre gerçek niyetlerin olduğu gibi kamuoyuna anlatılması, büyük bir budalalıktan başka bir şey değil. Niyetlerin ve gerçek düşüncelerin kamufle edilmesi, kamuoyu vicdanının destekleyeceği örtüler altında sunulması gerekir. Gerçek niyetlerin sadece farklı değil, gerçekte olduğunun tamamen zıddı bir şekilde halka sunulmasının hiç bir sakıncası görülmez. Bu iş kurnazca ve

¹² Cumhuriyet, 6.7.2002.

ısrarla yapılırsa, fark edilmesi zordur ve insanlar kandırılıp ikna edilebilir.

Ecevit, Türk siyasetinin tartışmasız en büyük manipülasyon ustası. Bu konudaki başarısının iki açık kanıtı var: Az sayıda gözlemcinin dağınık değerlendirmeleri hariç, manipülasyon yaptığı kamuoyu tarafından pek fark edilmedi. Bu zaten başarının önkoşulu. İkincisi, Ecevit'in manipülasyonları amacına büyük ölçüde ulaştı, yani kamuoyunu büyük ölçüde istediği doğrultuda yönlendirebildi.

1983 seçimleri öncesinde Ecevit parti kurulmasına, beş generalden oluşan bir kuruldan izin alarak siyasi parti kurulmaz diye şiddetle karşı çıktı. Böyle bir izin alma zorunluluğu ortadan kalktıktan sonra da parti kuruluşunu olabildiğince geciktirmeye devam etti. Çünkü gerçek mazereti o değildi. 1999'da bir başka beş generalin yer aldığı MGK'nın 28 Şubat darbesiyle işbaşındaki hükümet yıkıldığında, hiç ses çıkarmadı. Birinci durumda kendisinin siyasi yasakları vardı; ikinci durumda ise, iktidara gelmesinin yolu açılıyordu. Askerlerin müdahalesine hiç ses etmeden, güle oynaya hükümete girdi.

DSP'ye katılan insanların aklında Ecevit'ten başka bir lider ismi olmadığı halde, siyasi yasakları devam ettiği için, kuruluşu sürekli geciktiriyordu. Bu gecikmenin nedeni olarak, çarpıtılmış ve kamuoyunun gözünü boyamaya dönük gerekçeler ileri sürülüyordu:

"Tüzük çalışmalarımızın iki yıl sürdüğünü, o süre içinde Tüzüğün yedi kez yeni baştan yazıldığını söylemişim.

Partilerin iki günde tüzük, iki haftada program hazırlamalarına alışılan bir ortamda, bu yadırganabilir.

Ama biz, son derecede dar tutulmuş bir rejim çerçevesine ve iktidarın demokrasiyi büsbütün yozlaştırıp engelleme çabalarına karşın, ülkemizde eşî görülmedik ölçüde demokratik bir parti yapısı ve işleyişi sağlamak istiyorduk. Halkı siyasetin dışına itme ve tümüyle etkisiz bırakma çabalarına karşın, biz halkı, tüm etkinliğiyle, siyasetin yapıcısı durumuna getirmek istiyorduk. Bu isteklerimiz de, örgütlenme çalışmalarında olsun, Tüzük ve Program hazırlığında olsun, büyük özen ve emek gerektiriyordu."¹³

Demek ki DSP'nin kuruluşunun yıllarca geciktirilmesinin nedeni, Ecevit'in yasaklı olması değil, "eşî görülmedik ölçüde demokratik bir parti yapısı ve işleyişi" için gerekli örgütlenme çalışmalarını yapmak, ve o

¹³ Ecevit, Rahşan. Siyasal Yaşamımızda DSP'nin Yeri, Demokratik Sol Parti Yayını No:5, Temmuz 1986, s. 2.

amaçlara uygun bir tüzük ve program yazmaktı! O arada yazımı bitmiş parti programı tek bir metin olarak açıklanmadı, fakat zaman kazanmak için, 2 Aralık 1984'den 9 Şubat 1985'e kadar, iki ayı aşkın bir süre içinde bölüm bölüm basına dağıtıldı.

Kuruluş sırasında Ecevit'in sık işlediği konulardan biri, aydınlar ve seçkinlerin uzak tutulmasıydı. Çünkü bu kişilerin kontrol altında tutulabilmeleri zordu. Ama bu konuyu da Ecevit sık sık ve öyle ustaca işledi ki, gerçekte yapmak istediği şey başarıyla saklanmış oldu. Gerekçeler güzel hazırlanmıştı ve etkili bir dille sunuluyordu:

- Sanılmasın ki aşılması en güç engeller anayasal veya yasal engellerdir. Geçmişin koşullanmalarından ve alışkanlıklarından gelen, hatta, bazen insan doğasından kaynaklanan engeller, anayasal veya yasal engellerden de daha çetin olabilir.

Bunların başında seçkincilik eğilimi geliyor. Bu eğilim, halktan kopuk "müneveran" davranışının, halkı ezen ve kullanan "ayan-eşraf" geleneğinin, çağımız Türkiye'sine yansımadır...

Fabrikadaki işçi, tarladaki köylü, atölyedeki sanatkar, basımevindeki dizgici, köşe başındaki bakkal, veya bir taksi ya da kamyon şoförü, bir çaycı veya arabacı, halktan biri olarak, Büyük Millet Meclisi'ne girebildi mi?"¹⁴

Özellikle kuruluş yıllarında Ecevit'in bu söylemi etkili oldu, pek çok çevrede sosyal demokrat değerlere daha uygun bir kitle partisinin oluşabileceği umutları doğdu. Bu sözde halkçı söylemi, asla içi boş bir propaganda veya şair ruhlu bir siyaset adamının hayalci sözleri olarak değerlendirmemek gerek. Aydın düşmanlığı veya popülizm de değildi. "Halk öne çıksın" söylemi Ecevit için, *kurduğu siyasal parti modelinin gerçek yüzünü kamuoyundan saklamanın en önemli aracı idi.*

Aydınların ve seçkinlerin örgütlerde etkili konumlarda bulunmalarına izin verilmemesinin nedeni, Ecevit'in kamuoyuna sunduğu "fabrikadaki işçi, tarladaki köylü, köşe başındaki bakkal..." gibi toplumun altta kalan kesimlerindeki insanların siyasette öne çıkarılması, ülke yönetiminde etkili konumlara gelmelerini sağlamak değildi. Eğer öyle olsaydı, Ecevit belki popülizm yapmakla eleştirilebilirdi ama, modelin gayri ahlaki bir yönü olduğu söylenemezdi.

"İşçi, köylü, şoför ve çaycı" gibi mütevaızı sosyal kökene sahip insanların bol bol il ve ilçe örgütlerinde yer aldığı doğru. Ancak işin yakışsız ve tiksindirici yönü, bir taraftan kontrol edilebilmeleri kolay

¹⁴ Ecevit, Rahşan. DSP'nin Doğuşu, Demokratik Sol Parti Yayını No:3, Nisan 1986, s. 2-11.

olduğu için bu insanlara örgütlerde daha çok yer verilirken, diğer taraftan kamuoyuna, amaç sanki toplumun altta kalan kesimlerinin siyasette ve ülke yönetiminde öne çıkarılmasıymış görüntüsü verilmesiydi. Daha da acısı, toplumun alt kesimlerinden gelenler arasından, zaman zaman siyaset yoluyla iyi hizmetler verebilecek yetenekler çıktığında, o kişiler hemen ve gaddarca etkisizleştirildi, tasfiye edildi.

Şimdi geriye doğru bakıldığında açıkça görülüyor ki, DSP'nin kendi kişisel partisi olacağı Ecevit'in düşüncelerinde kesin biçimde en baştan beri vardı. Büyük olasılıkla o nedenle en büyük manipülasyon ve kamuoyunu aldatma gayretini bu konuya ayırdı. DSP'nin nasıl "fabrikalardan, tarlalardan" başlayarak temelden kurulacağı, parti üyeliğinin "en önemli ve etkili görev" olacağı, "birçok konuda sade üyenin Genel Başkandan da Genel Sekreterden de daha etkili olacağı" hiç bir partide bugüne dek görülmemiş "yaygın, sürekli ve etkin katılımın" sağlanacağı söylemleri ciltler tutar ve iyi bilinir.

Ecevit'e göre bütün aydınlar ve seçkinler kötü değildi. Kötü olanlar, yalnızca DSP örgütlerinde etkili görevlere gelmek isteyenlerdi! İyi aydınlar ve seçkinler ise, örgütlerde etkili olmak istemez, uslu uslu geri planda durur. Böylece, hiç bir siyasi güç sahibi olmadan bir köşede dururlarsa ve daha sonra Ecevit'in mutlak egemenliğine boyun eğmeyi içlerine sindirirlerse, Ecevit onları milletvekili de, bakan da yapacaktır. Ecevit'in gerçek niyetlerini, en iyi yine kendisi anlatır. Bakın kötü ve iyi seçkinler kimlermiş, ne güzel açıklıyor:

"Başka yollardan çevreyi genişletmek istediniz mi, ya her türlü engeli çıkarıyor, ya da küsüp çalışmayı bırakıyorlar.

Kimi de halktan bir kişinin iki adım önde gitmesine katlanamıyor. Örneğin günlerden bir gün, bir ilimizin okumuş yazmışlarından bir güçlü kişi, öteden beri tanıdığı bir emekçi hemşerisini durdurup,

- Benim gibi biri varken burada örgütlenme işini üstlenmişsin; olacak iş mi bu?.. Bundan böyle beni karşında bil!, deyiveriyor. Üstelik bu tavrı alan kişiler de kendilerini "solcu" sayıyorlar...

Bu tür engelleri çıkaranlar, bu tür tuzakları, oyunları tezgahlayanlar, siyasetin tekelcileridir, aracılardır...

Demokratik Sol Parti, ekonomide de siyasette de tekelciliği ve aracılığı olabildiğinde ortadan kaldırmaya ve etkisizleştirmeye çalışacaktır..."¹⁵

¹⁵ Ecevit, (Nisan 1986), s. 8-10.

Tekelciğe veya aracılığa özenen kötü aydınlara rağmen, Ecevit'e göre, elbette iyi aydınlar da var:

"... bir ilde parti yönetiminin nasıl oluşacağını görüşmek üzere yapılan bir özel sohbet toplantısında, okumuş yazmış, toplumda sivrilmiş bazı arkadaşlarımız, işyerlerine çay taşıyarak geçimini sağlayan yoksul ama yetenekli bir genç hemşerilerine,

- İl Başkanı sen olmalısın!,

diyorlar.

Çaycı arkadaşımız,

- Ben o yükün altından nasıl kalkarım?,

dediğinde,

- Sen işin gereği, her kesimle temas hâlindesin; halkın derdini bizden iyi bilirsin; sen bu işi üstlen, gereğinde biz sana yardımcı oluruz, istersen senin başkanlık yaptığın kurulda görev de alırız!, diyorlar.

Birilerine, eğer demokratik ölçütlerle "aydın" denecekse, ben işte böyle düşünenlere ve davrananlara "aydın" derim."¹⁶

DSP modelinde olağanüstü önemli bir başka unsur güvensizlik duygusu. "Demokratik sol kültür" ortamı içinde hiç bulunmamış birisinin, bu duygunun ne kadar yoğun ve belirleyici olduğunu tam olarak anlayabilmesi gerçekten zor.

Sosyal demokrat partilerde benzeri pek görülmeyen bir çok olayın "demokratik sol kültür" içinde ortaya çıkmasının başlıca nedeni, Ecevit'in yaşadığı bu derin güvensizlik duygusu. Sosyal demokrat partiler bir yana, demokratik rejimlerin hiç birinde, genel başkanın eşinin genel başkan yardımcısı ve partinin ikinci kişisi olup tek başına örgüt işlerini yürüttüğü bir başka örnek yok. Bu sağlıksız olduğu kadar yakışıksız durumun tek nedeni, Ecevit'in insanlara karşı beslediği şiddetli güvensizlik duygusu ve eşinden başka kimseye güvenmemesi. Hepsini kendisinin göreve getirdiği partinin en üst kademesindeki yöneticiler dahil, kimseye güvenmez. Zaten Ecevit'in tüm DSP olayı boyunca, Rahşan Ecevit hariç güvendiği ve gerçekten önem verdiği tek bir yakın çalışma arkadaşı olmadı.

Ecevit'in hukuk dışı yollardan siyasal haklarının elinden alındığı dönemde onun desteklediği bir siyasal hareketin üst düzeyinde eşinin

¹⁶ Ecevit, (Nisan 1986), s. 10-11.

görev alması, anlaşılabilir bir durumdu. Ama Türkiye’de ve Avrupa’daki siyasi çevrelerde pek çok kimsenin beklentisi, Ecevit’in yasağı kalktıktan sonra eşinin parti yönetiminden çekileceği yönündeydi.

Ama Ecevit, askeri rejimin olağanüstü koşulları altında ortaya çıkan bir durumu, kalıcı kılmakta sakınca görmedi. Zaten kamuoyu da buna alışmamış mıydı? Yalnız siyasal ahlak açısından değil, görüntü ve estetik açısından da yakışsız bir uygulamayı, partinin birinci ve ikinci kişilerinin karı-koca olduğu “demokratik sol kültür” modelini “içine sindirdi.”

Pek çok çevrede DSP örgütlenme modelinin tuhaflıkları, özellikle Rahşan Ecevit’in kişiliğinden ve kaprisli davranışlarından kaynaklanan bir yanlışlıklar dizisi gibi algılanır. Bu son derece yanlış. DSP modeli her yönüyle, tamamen bilinçli ve kararlı bir şekilde bizzat Ecevit tarafından oluşturuldu ve uygulandı. Hiç bir şekilde, Rahşan Ecevit dahil uygulamada yer alan başka insanların kişisel tercihleri veya karakter yapıları belirleyici olmadı. Bu tespit, Rahşan Ecevit’in uygulamadaki etkisini küçümsemek anlamına asla gelmez; uygulamada onun her zaman büyük ağırlığı oldu.

Ecevit bu modeli yalnızca düşünce planında oluşturan kişi değildi; uygulamadaki bütün önemli kararlar hakkında da, eğer o kararı bizzat kendisi almamışsa dahi, bilgisi ve onayı vardı. Özellikle oluşum ve kuruluşu izleyen ilk yıllarda, ön plana çıkan sözcülerin ve illerdeki çalışmaları yönetenlerin, genel merkez yöneticilerinin, başlıca illerdeki üst kadroların göreve getirilmesi ve tasfiye edilmesi kararlarının çoğunu bizzat Ecevit veriyordu. Doğrudan kendisinin karar vermediği uygulamalar ise onun bilgisi altında ve onayıyla gerçekleşiyordu.

Daha ayrıntılı günlük örgüt işleriyle uğraşmak Rahşan Ecevit’in göreviydi. Ama Rahşan hanım her akşam evde Ecevit’e günlük brifing verirdi. Bu brifingler oldukça ayrıntılıydı ve o gün hangi çalışmaları yaptığını, hangi örgütleri atadığını veya görevden aldığını, atamayı ve görevden almayı düşündüğünü, partiye o gün kimlerin geldiğini, hangi illerden kimlerin telefon ettiğini, bunlardan hangileriyle görüştüğünü veya görüşme talebini reddettiğini, neleri konuştuğunu anlatır, önemli konularda Ecevit’in görüşünü alırdı.

Bu bilgiler yalnız Rahşan Ecevit’in değil, girişte görevli personelin ve telefon santralına bakan sekreterin verdiği bilgilere göre, genel

merkezdeki diğer kişilerin de kimlerle görüştüğünü, hatta görüşmediğini kapsardı. Mesela:

- Adana İl Başkanımız Ali bey bu gün öğlen genel merkeze gelmiş, Genel Sekreter Nuri Korkmaz'ı sormuş. Ama Nuri bey partide olmadığı için görüşememişler.

Yıllar boyu işleyiş böyle sürdü. Ancak 90'ların sonunda partinin iktidara gelmesiyle beraber, kısmen hükümet sorumluluğunun getirdiği iş yükü, kısmen iktidara gelmiş olmanın yarattığı özgüven ve doğrulama duyguları nedeniyle Rahşan Ecevit'in eşine danışma ve onayını alma ihtiyacı herhalde azaldı; ama Ecevit'in son sözü söyleyen kişi olma konumu hiç bir zaman değişmedi.

Esasen DSP modelinin işleyişi konusunda Ecevit'in tavrı hep açık oldu; o konuda ne zaman Rahşan Ecevit'e bir eleştiri yöneltirse, açıkça ondan yana tavır aldı, gerçek sorumluluğun kime ait olduğunu saklamadı:

- Rahşan Ecevit'e karşı gelen eleştiriler, ısrarla sürdürdüğü örgütlenme anlayışınadır. Bu anlayış benim anlayışımdır. Bütün sorumluluk benimdir. Mert olan, oklarını bana çevirsin. Bu örgütlenme modelinin sorumlusu benim¹⁷.

Ama aynı zamanda öylesine olağanüstü bir beceriyle örgüt işleriyle ilgisi yokmuş izlenimi verebildi ki, akıl almaz uygulamaların sorumlusunun Rahşan Ecevit olduğu görüntüsü hem partililer, hem de genel kamuoyunda yer tuttu. Hiç kuşkusuz Rahşan Ecevit, ikinci kişi ve örgüt işlerinin fiili yöneticisi olarak her zaman önemli bir güce sahipti. Bu gücü kendi bildiği şekilde kullanıyor, zaman zaman Ecevit'in pek çok konudaki kararını etkiliyordu. Ama DSP vakasında birinci sorumlunun kim olduğu konusunda hiç bir belirsizlik yoktur.

Ecevit'in kendisine yönelik "iharetler" ve "komplolar" endişesi de, gerçek dünyadan hayli uzak ve büyük ölçüde aynı güvensizlik duygusunun bir ürünü. Ne yazık ki Rahşan Ecevit'in de en az onun kadar bu duyguları paylaşması, "demokratik sol kültür" içinde "hain" ve "iharet" sözcüklerini, dış dünyayı algılamak ve olayları açıklamak için en sık kullanılan kavramlar arasına soktu.

¹⁷ Bila, Fikret. Phoenix, Ecevit'in Yeniden Doğuşu, Doğan Kitap, 2001, s. 216.

- Bizi yine sırtımızdan hançerlediler, veya
- Meğer koynumuzda yılan beslemişiz,

çok yaygın algılama kalıplarındır. Ecevit, Rahşan hanımın duygu ve önsezisinin çok güçlü olduğuna, kendisine kötülük yapacak kişileri önceden anladığına inanır, kendisini uyardığını söyler. Üstelik, Rahşan Ecevit hep haklı çıkmıştır! Bunu ilk kez bana anlattığında, şaka yollu konuşuyor, Rahşan hanıma takılıyor sandım. Ancak aynı inancını değişik vesilelerle tekrarladığında ve basında da teyit ettiğinde, olayın farklı boyutu olduğunu anlayabildim. İşin çarpıcı bir yönü, Ecevit'in inancına göre Rahşan hanımın sahip olduğu güçlü önsezinin, meydana gelebilecek olaylarla değil, ona kötülük yapacak kişilerle ilgili olması.

Ecevit'e mutlak egemenlik sağlayan bu despotik, tepeden inme ve acımasız model, onun görmediği veya görmek istemediği bir başka özelliğe daha sahip: *Kendi kendini tahrip etme özelliği*. Bunun ilk sonucu; kendisini yönetmesine, en basit konularda bile kendi kararlarını almasına izin verilmeyen bu mecalsiz örgütlerle seçim kazanmanın zorluğu. İkincisi, parti ve örgüt içinde ortak çalışmalara dayanarak, demokratik yarışlar sonunda yükselerek değil, büyük ölçüde örgütün, hatta siyasetin dışından ve tek kişinin keyfi tercihiyle oluşan bir meclis grubunun, en küçük bir krizde kolayca dağılıp paramparça olabileceği. Üçüncüsü ise en vahimi: İnsan onuruna ve kişiliğine aykırı bu siyasi model, kadrolar arasında kaçınılmaz bir olumsuz ayıklama (negatif seleksiyon) ve kötülerin iyileri kaçırmaları sonucunu doğurur. Bu, adeta tersine çalışan bir elek gibidir: Genel kural olarak nitelikli insanlar gider, daha az nitelikli olanlar kalır. Parti iktidara gelse bile, bu tersine işleyen elek düzeni nedeniyle, elde kalan kadrolarla ve kapıkullarıyla, Türkiye gibi bir ülkenin başarıyla yönetilmesi zordur. DSP serüveni boyunca Ecevit, kendi oluşturduğu '*demokratik sol kültür*' modelinin kendi kendini tahrip edici özelliğinden kaynaklanan bu sonuçların hepsini şiddetle yaşadı.